

Criminal Responsibility of Minors: Comparative Law Study Romania - Ukraine - Republic of Moldova

Valentyna NIDELCHU¹

Abstract: *This article provides a comparative legal analysis of the criminal liability of minors in Romania, Ukraine and the Republic of Moldova, focusing on key legal aspects: the legal object, the material object, the objective element and the subjective element of crimes committed by minors. The study examines the minimum age of criminal responsibility, which varies between 14 and 16 years depending on the country and the gravity of the crime. It also explores the legal framework governing the prosecution and sentencing of minors, emphasizing the role of discernment and rehabilitation-oriented measures. The research highlights common principles, such as the prioritization of educational and corrective measures over punitive sanctions, while identifying differences in the application of detention and alternative sanctions. The findings suggest that all three legal systems aim to balance juvenile justice with social reintegration, aligning with international human rights standards.*

Keywords: *minimum age of criminal responsibility, educational measures, alternative sanctions, social reintegration*

1. Introducere

Ca orice alt fenomen social, criminalitatea este mereu în mișcare, fiind în creștere sau scădere, în funcție de circumstanțele specifice desfășurării acesteia (Pasat, 2016a, pp. 202-215), iar în ceea ce privește minorii, datele statistice indică faptul că aceștia sunt din ce în ce mai predispuși să comită fapte infracționale.

Un principiu fundamental al dreptului penal juvenil este protecția interesului superior al minorului, acest principiu impune ca orice măsură luată împotriva unui

¹ PhD in progress, Izmail State University of Humanities, Ismail, Ukraine, Address: Izmail, Repina str, 12, Ukraine, Corresponding author: nvv1110@gmail.com.

Copyright: © 2024 by the authors.
Open access publication under the terms and conditions of the
Creative Commons Attribution (CC BY) license
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

minor să aibă ca obiectiv principal reintegrarea acestuia în societate, prevenirea recidivei și asigurarea unui mediu favorabil dezvoltării sale.

Sistemele de drept din toate cele trei state tratează cu o severitate sporită infracțiunile comise de minori împotriva altor minori sau a unor categorii vulnerabile, pentru că orice activitate infracțională presupune luarea de măsuri de prevenire și combatere. Printre primele măsuri se numără și cele legislative (Pasar, 2016b, pp. 8-20).

Atât în România, cât și în Republica Moldova și Ucraina, procedurile judiciare aplicabile minorilor pun accent pe protecția drepturilor acestora, garantând asistență juridică, implicarea serviciilor sociale și utilizarea instanțelor specializate pentru minori. În plus, legislațiile celor trei state prevăd obligativitatea evaluării psihosociale a minorului pentru a determina nivelul de discernământ și condițiile socio-familiale relevante în luarea unei decizii judiciare.

2. Vârsta minimă a răspunderii penale

Este binecunoscut faptul că dreptul penal joacă un rol important în lupta împotriva tuturor tipurilor de infracțiuni, la rândul său, eficacitatea punerii în aplicare a acesteia depinde de calitatea legii penale (Pasar, 2023a, pp. 118-128), astfel vârsta minimă a răspunderii penale este un element esențial, reflectând echilibrul dintre protecția minorilor și necesitatea de a răspunde pentru faptele penale. În România, Ucraina și Republica Moldova, legislațiile stabilesc praguri diferite pentru tragerea la răspunderea penală, în funcție de gravitatea infracțiunilor și discernământul minorului.

În România, vârsta minimă a răspunderii penale este de 14 ani, însă cu anumite particularități: minorul cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani răspunde numai dacă se dovedește că a săvârșit infracțiunea cu discernământ (Pasar, 2023b, pp. 209-229). Aceasta presupune o expertiză medico-legală psihiatrică, care analizează capacitatea minorului de înțelegere a faptelor sale. După 16 ani, minorii răspund penal integral, la fel ca adulții, dar pot beneficia de sancțiuni mai blânde și măsuri educative adaptate vârstei. Ideea legiuitorului este că minorul trebuie întotdeauna pedepsit corecțional, nu penal; chiar dacă săvârșește cea mai mare crimă, din cauza tandreței vârstei este speranța îndreptării, și de aceea minorul se pedepsește numai cu închisoare corecțională (Pasar, 2021, pp. 71-90). Această reglementare se bazează pe principiul că minorii trebuie protejați, dar și că unii dintre ei pot avea capacitatea de a înțelege gravitatea faptelor înainte de împlinirea vârstei de 16 ani. Astfel, concluzionăm, că minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal; minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ; minorul care a împlinit vârsta de 16 ani

răspunde penal potrivit legii (Frîntu, 2013, pp. 127-146). Brutaru afirmă că adaptarea legislației românești, inclusiv cea privitoare la minori, la reglementările europene, devine obligatorie, cel puțin sub raportul principiilor ei fundamentale (Brutaru, 2015, pp. 10-34).

În Ucraina, legislația penală stabilește două praguri de vârstă pentru răspunderea penală: 14 ani pentru infracțiuni grave, cum ar fi omorul, violul, tâlhăria, actele teroriste și alte infracțiuni cu un grad ridicat de pericol social și 16 ani pentru infracțiuni mai puțin grave, cum ar fi furtul simplu, distrugerea de bunuri sau alte fapte mai puțin periculoase. Acest model pune accent pe gravitatea infracțiunii, recunoscând că minorii de 14-16 ani pot comite fapte extreme de periculoase și trebuie să vă răspundeți la răspundere, dar fără a le aplica aceleași pedepse ca adulților. În locul pedepselor privative de libertate, legislația ucraineană promovează măsuri educative și corective.

În Republica Moldova, sistemul penal este similar cu cel din Ucraina: minorii de la 14 ani răspund penal pentru infracțiuni grave, precum omorul, violul, tâlhăria sau traficul de droguri. Pentru infracțiuni mai puțin grave, vârsta minimă este de 16 ani. Codul Penal al Republicii Moldova prevede, de asemenea, posibilitatea aplicării măsurilor educative și reabilitative, în locul pedepselor privative de libertate, pentru a facilita reintegrarea socială a minorilor care au comis infracțiuni. Deci, regula ce se referă la vârsta persoanelor minore, susceptibile de a fi atrase la răspundere penală, este încadrarea persoanei în limitele 16-18 ani, excepție, când pot fi atrase la răspundere penală și persoanele între 14-16 ani (Puica, 2008, p. 18)

3. Elemente constitutive ale infracțiunii

Potrivit Legii penale a Republicii Moldova, obiectul juridic general este identificat cu conținutul normei alin. (1) al art. 2 din Codul penal al Republicii Moldova (Pasar, 2017, pp. 54-64), potrivit căreia: „Legea penală ocrotește împotriva infracțiunilor persoana, drepturile și libertățile sale, mediul, reglementarea constituțională, suveranitatea, independența și securitatea teritorială a Republicii Moldova, integritatea și pacea și teritorială a Republicii Moldova, întreaga ordine de drept”¹.

Obiectul juridic în cazul infracțiunilor săvârșite de minori este, în general, același ca în cazul infracțiunilor comise de adulți. În funcție de infracțiunea comisă, poate fi afectată: ordinea publică, siguranța națională, sănătatea publică; drepturile și libertățile individuale; proprietatea privată sau publică.

¹ Codul Penal al Republicii Moldova, publicat în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195, LP25 din 03.03.23, MO92/21.03.23 art.136; https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136064&lang=ro#

Obiectul material al unei infracțiuni reprezintă entitatea fizică asupra căreia se exercită acțiunea ilicită, fie că este vorba despre bunuri sau despre persoane. Deși în cazul minorilor legislațiile analizate nu oferă definiții distincte pentru obiectul material, aceleași principii aplicabile adulților sunt valabile și pentru infracțiunile comise de minori, componenta penală este una formală. Pentru apariția răspunderii penale este suficientă săvârșirea acțiunilor (Pasat, 2019, pp. 136-148).

În cazul infracțiunilor contra patrimoniului, obiectul material este bunul mobil sau imobil asupra căruia s-a exercitat acțiunea ilicită. Printre infracțiunile cele mai frecvent comise de minori în această categorie se numără: furtul – obiectul material este bunul sustras (ex.: telefoane mobile, bani, biciclete etc), tâlhăria – implică atât un bun mobil (ex.: un portofel), cât și exercitarea violenței asupra unei persoane, distrugerea – bunul deteriorat sau distrus constituie obiectul material (ex.: geamuri sparte, autoturisme vandalizate).

În cazul infracțiunilor contra persoanei, obiectul material este corpul victimei sau sănătatea acesteia. Exemple de infracțiuni comise de minori în această categorie includ: loviri și alte violențe – corpul victimei este obiectul material asupra căruia se exercită agresiunea, vătămarea corporală – sănătatea victimei este afectată, fie prin rănire, fie prin vătămare gravă, omorul – în cazuri extreme, corpul victimei este obiectul material al infracțiunii.

Deși minorii beneficiază de un regim sancționator mai blând, conceptul de obiect material al infracțiunii este același ca în cazul adulților. Nu există definiții sau reglementări speciale pentru obiectul material al infracțiunilor comise de minori, deoarece elementul fizic asupra căruia se îndreaptă infracțiunea rămâne neschimbat, indiferent de vârsta autorului. Totuși, în cazul infracțiunilor de distrugere sau furt comise de minori, legislațiile analizate prevăd posibilitatea ca părinții sau tutorii să fie trași la răspundere pentru faptele copiilor, în special prin obligația de a acoperi prejudiciul material cauzat.

Atunci când analizăm latura obiectivă, suntem distrași de la momentele subiective (deși sunt necesare și pentru recunoașterea unei fapte penale, dar le luăm în considerare în analiza laturii subiective) (Pasat, 2023c, pp. 41-49).

Latura obiectivă a infracțiunii reprezintă elementele externe ale faptei penale, care includ acțiunea sau inacțiunea, urmarea imediată și legătura de cauzalitate. Aceste elemente sunt esențiale pentru stabilirea existenței unei infracțiuni și sunt evaluate indiferent de vârsta autorului faptei. În cazul minorilor, aceste elemente sunt examinate în contextul specific al capacității lor de a înțelege și de a controla comportamentul lor, precum și al măsurilor speciale care pot fi aplicate pentru a preveni escaladarea comportamentului infracțional.

Latura obiectivă este formată din formele de acțiune alese de agresor (Pasat, 2021, pp. 392-403), de exemplu: furtul, violența, vandalismul, sau orice altă faptă care implică o modificare a stării de fapt.

În România, Moldova și Ucraina, legislațiile permit minorilor să fie trași la răspundere penală atât pentru acțiuni, cât și pentru inacțiuni (neacordarea ajutorului, neîndeplinirea unor obligații legale). De exemplu, un minor care nu își ajută un coleg aflat într-o stare de pericol ar putea fi considerat vinovat pentru infracțiunea de neacordare de ajutor.

Urmarea imediată reprezintă efectul direct și imediat al faptei penale, ceea ce se întâmplă în urma acțiunii sau inacțiunii. De exemplu: în cazul furtului, urmarea imediată se concretizează prin pierderile materiale suferite de victimă, în cazul violentei, urmarea imediată este vătămarea corporală a victimei, iar în cazul vandalismului, urmarea imediată este distrugerea unui bun (exemplu: geamuri sparte, vehicul vandalizat).

În România, Ucraina și Republica Moldova, legislațiile prevăd că minorii pot fi răspunzători pentru urmările imediate ale infracțiunilor comise, chiar și în condițiile în care vârsta lor ar putea sugera o capacitate mai redusă de înțelegere a impactului acțiunilor lor.

Legătura de cauzalitate se referă la raportul între acțiunea (sau inacțiunea) infracțională a minorului și urmările produse. Este esențial ca legea să stabilească faptul că fapta minorului a fost determinantă în producerea rezultatului infracțional. Fără această legătură cauzală, nu se poate stabili răspunderea penală a minorului.

De exemplu, în cazul unui accident auto cauzat de un minor care conduce fără permis, legătura de cauzalitate între acțiunea de a conduce fără permis și accidentul trebuie demonstrată clar. La fel, în cazul unui furt, se stabilește că acțiunea de a sustrage bunuri a fost cauza pierderii bunurilor de către victimă.

Latura subiectivă se caracterizează, în primul rând, prin vinovăție sub forma intenției directe sau indirecte (Pasat, 2021, pp. 392-403).

- Vinovăția poate fi prezentă sub formă de intenție directă, indirectă sau culpă.
- Un aspect esențial este discernământul minorului, care este evaluat de experți psihiatri și psihologi.
- În cazul minorilor, toate cele trei state prevăd că intenția poate fi influențată de imaturitate, mediu social și nivelul de educație, ceea ce poate duce la sancțiuni mai blânde sau alternative.

4. Sancțiuni și măsuri educative

Pe baza comparației literare a textelor legislative (Pasat, 2018, pp. 134-150), în Moldova și Ucraina, legile reflectă preocuparea autorităților pentru prevenirea și gestionarea comportamentului infracțional al minorilor, având în vedere faptul că aceștia sunt într-o fază de dezvoltare a personalității. Măsurile educative și corective sunt adesea considerate mai potrivite decât sancțiunile penale severe. Aceste măsuri includ:

1. Programe educative de reabilitare pentru minorii care au comis infracțiuni, menite să reducă riscul de recidivă și să promoveze integrarea socială. Pe durata executării măsurii educative ce a fost prelungită sau a executării măsurii educative neprivative de libertate mai severe ce a înlocuit măsura luată inițial, instanța poate impune minorului executarea unor noi obligații sau sporirea condițiilor de executare a celor deja dispuse (Pașca, 2011, p. 440).
2. Supravegherea și consilierea psihologică pentru a ajuta minorii să își înțeleagă comportamentele și să adopte strategii adecvate de a face față conflictelor.
3. Măsuri alternative de sancționare, cum ar fi munca în folosul comunității sau plasarea minorilor într-un program educativ specializat, în locul pedepselor privative de libertate. Măsurile educative sunt aplicate mult mai frecvent decât pedepsele (Grama, 2009, pp. 127-132).

În acest context, legislațiile din Ucraina și Moldova au reglementat măsuri speciale pentru a preveni escaladarea comportamentului infracțional, oferind minorilor șansa de a învăța din greșelile lor și de a-și reforma comportamentul.

Un alt aspect important în analiza laturii obiective este gradul de pericol social al infracțiunii comise de minor. Legislațiile din România, Ucraina și Moldova iau în considerare acest factor atunci când stabilesc sancțiuni sau măsuri educaționale.

De exemplu, un furt de mică valoare comis de un minor ar putea să fie tratat mai degrabă cu măsuri educaționale, în timp ce un furt în condiții de violență ar atrage măsuri mai severe.

Infracțiunile de violență, în special cele comise de minori, sunt evaluate în raport cu gravitatea vătămării aduse victimei și cu contextul în care a avut loc infracțiunea.

În România, acest grad de pericol social este apreciat prin intermediul expertizelor psihologice și sociale, iar în Moldova și Ucraina, autoritățile pot aplica măsuri reeducative pe baza evaluărilor de risc pentru recidivă.

Pedeapsa este o măsură de constrângere a statului care se aplică prin sentință și constă în diferite privațiuni sau limitări ale drepturilor și libertăților. Sunt

recunoscute drept infracțiuni numai acele fapte pentru care legiuitorul le consideră necesare aplicării pedepsei penale (Pasat, 2022, pp. 71-92).

În sistemul de drept românesc, răspunderea penală a minorilor este reglementată de Codul Penal și de Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, care stipulează că minorii nu pot fi condamnați la pedepse privative de libertate în aceleași condiții ca adulții. Acest principiu reflectă o preocupare generală pentru protecția minorilor și pentru prevenirea escaladării comportamentului infracțional prin măsuri educative și reabilitante. În loc de pedepse privative de libertate, măsurile educative aplicabile minorilor sunt mai blânde și au un caracter reabilitator, axându-se pe reeducare și reintegrare socială.

Una dintre măsurile educaționale aplicabile minorilor este supravegherea specializată. Aceasta este o măsură mai puțin severă și presupune ca minorul să fie plasat sub supravegherea unui specialist (asistent social, psiholog, educator), care îl va monitoriza și îl va consilia pe parcursul unui program educativ sau reabilitator. Scopul principal al acestei măsuri este corectarea comportamentului minorului și sprijinirea reintegrării acestuia în familie și în comunitate. Supravegherea poate include activități educaționale, consiliere psihologică și implicarea minorului în activități sociale sau de voluntariat. De asemenea, supravegherea specializată se poate aplica în cadrul unor programe de reabilitare destinate minorilor cu comportamente infracționale, în scopul reducerii riscului de recidivă.

Pentru infracțiuni mai grave, dar care nu implică aplicarea unei pedepse privative de libertate, Codul Penal Român prevede internarea minorului într-un centru educativ. Această măsură este destinată minorilor care au comis fapte penale și care nu pot beneficia de o măsură educativă mai blândă, dar pentru care aplicarea unei pedepse privative de libertate nu este considerată adecvată. Durata maximă a internării într-un centru educativ este de 3 ani.

Pentru infracțiuni grave, minorii pot fi internați într-un centru de detenție. Aceasta este o măsură educativă mai severă, aplicabilă în cazul celor care au comis infracțiuni de mare gravitate (ex. omor, viol, tâlhărie, trafic de droguri). Durata maximă a internării într-un centru de detenție este de 5 ani. În cadrul acestor centre, minorii pot beneficia de educație formală (școlară), dar și de consiliere psihologică, orientată spre refacerea comportamentului și prevenirea recidivei. Totuși, internarea într-un centru de detenție este considerată o măsură mai drastică și se aplică doar minorilor care au comis infracțiuni cu un grad ridicat de pericol social și care prezintă un risc mai mare de recidivă.

În sistemul de drept ucrainean, răspunderea penală a minorilor este reglementată de Codul Penal și alte acte normative care stabilesc măsuri educaționale specifice pentru minorii care comit infracțiuni. Ucraina pune un accent considerabil pe

reabilitarea minorilor și prevenirea recidivei prin diverse măsuri educaționale, corective și de protecție.

Ucraina reglementează răspunderea penală a minorilor în mod distinct față de adulți, incluzând măsuri educaționale obligatorii care se aplică minorilor care comit infracțiuni. Printre aceste măsuri se numără:

- Reeducarea prin muncă: Aceasta este o măsură de corecție care presupune ca minorul să participe la activități de muncă în scopul reabilitării sale sociale. Munca este considerată o modalitate de învățare a responsabilității și de corectare a comportamentului minorului, iar activitățile sunt adaptate capacităților și vârstei acestuia.

- Supravegherea și educația: Minorii pot fi sub supraveghere specializată, implicând consiliere psihologică, educație școlară, dar și activități care să contribuie la dezvoltarea lor personală și socială.

În unele cazuri, minorii pot fi eliberați de răspundere penală în schimbul plasării sub supraveghere parentală sau a serviciilor sociale. Aceasta este o măsură care vizează prevenirea recidivei și oferirea unei a doua șanse minorului, astfel încât să nu fie traumatizat de un sistem judiciar prea sever. Plasarea sub supraveghere parentală presupune ca părinții minorului să își asume responsabilitatea pentru comportamentul acestuia, oferind un cadru mai stabil și mai educativ în care acesta să se dezvolte.

În Republica Moldova, legislația privind răspunderea penală a minorilor este destinată să protejeze drepturile acestora și să prevină comportamentele infracționale repetate. Măsurile sunt adaptate la vârsta și gradul de responsabilitate al minorului și pun un accent deosebit pe reabilitare și prevenirea recidivei.

În funcție de gravitatea infracțiunii comise, minorii din Republica Moldova pot fi sancționați fie cu măsuri educaționale, fie cu pedepse penale adaptate. Măsurile educaționale includ: supravegherea specializată, care presupune monitorizarea comportamentului minorului și intervenții pentru prevenirea recidivei, internarea în instituții educaționale, care reprezintă o alternativă la pedepsele privative de libertate, având scopul de a reeduca minorul prin educație și activități de formare socială și munca în folosul comunității. Aceasta este o măsură educativă care le permite minorilor să restituie comunității prin activități utile și constructivă.

În legislația moldovenească, reabilitarea minorilor care comit infracțiuni este un obiectiv major. Autoritățile pun accent pe: consilierea psihologică și educația pentru dezvoltarea unei atitudini responsabile față de comportamentele infracționale, integrarea minorilor în activități educaționale și de muncă care să ajute la reintegrarea lor socială și să prevină recidiva. Proiectele educaționale includ și consiliere socială, care este esențială în schimbarea comportamentului.

În cazul infracțiunilor grave, minorii din Republica Moldova pot fi plasați în instituții de corecție speciale. Aceste instituții au ca scop corectarea comportamentului minorilor care au comis fapte de o gravitate mare.

5. Concluzie

Comparând cele trei sisteme juridice, constatăm că toate au stabilit pragul de răspundere penală la 14 ani pentru infracțiunile grave și 16 ani pentru cele mai puțin grave. România se remarcă prin introducerea criteriului discernământului pentru minorii cu vârste cuprinse între 14 și 16 ani, oferind astfel o protecție suplimentară celor care nu au capacitatea de a înțelege pe deplin consecințele faptelor lor. În schimb, Ucraina și Republica Moldova adoptă o abordare mai rigidă, aplicând răspunderea penală de la 14 ani fără o evaluare prealabilă a discernământului, însă cu posibilitatea aplicării unor sancțiuni educative. Astfel, sistemul românesc se dovedește mai flexibil, punând accent pe protecția minorului, în timp ce Ucraina și Republica Moldova urmează un model mai strict, fundamentat pe gravitatea faptei comise.

În toate cele trei state, legislația abordează infracțiunile comise de minori cu seriozitate, dar prioritizează măsurile educative în cazurile în care faptele nu prezintă un pericol social ridicat sau nu sunt însoțite de circumstanțe agravante.

În concluzie, deși legislațiile analizate nu definesc distinct obiectul material al infracțiunilor comise de minori, acestea includ măsuri de protecție și reeducare, recunoscând vulnerabilitatea minorilor și potențialul lor de reintegrare socială. Pentru îmbunătățirea legislațiilor, s-ar putea lua în considerare o armonizare a criteriilor de evaluare a discernământului, extinderea programelor de reabilitare și consolidarea măsurilor alternative la detenție, astfel încât justiția juvenilă să fie cât mai echitabilă și eficientă.

Bibliografie

Brutaru, V. (2015). Răspunderea minorului în diferite țări europene/Minor's liability in different European countries. *Revista Universul Juridic/ Legal Universe Journal*, no. 6, Retrieved from <https://vedemjust.ro/wp-content/uploads/2020/09/RASPUNDEREA-MINORULUI-IN-DIFERITE-TARI-EUROPENE.pdf>, accessed on 2th November 2024;

Frîntu V.-M. (2013). Răspunderea penală a minorilor în reglementarea Noului Cod Penal/ Criminal liability of minors in the regulation of the New Criminal Code. *Analele Universității "Constantin Brâncuși" din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice/ Annals of the "Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu, Legal Sciences Series*, No. 2, pp. 127-146, Retrieved from https://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2013-02/8_VIORICA_MIHAELA_FRINTU.pdf, accessed on 13th November 2024.

Grama, M., (2009). Diferențierea răspunderii penale a minorilor/Differentiation of criminal liability of minors. *Studia Universitatis, Seria Stiinte Sociale, Revista Stiintifica a Universitatii de Stat din Moldova/ Studia Universitatis, Social Sciences Series, Scientific Journal of the State University of Moldova*, no. 3(23), pp. 127-132, Retrieved from <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2009/01/25.-p.127-132.pdf>, accessed on 12th November 2024

Pasat, A. O. (2016a). Analysis criminology customs offenses under Moldovan law. *Tribuna Juridică/ Legal Tribune*, Vol. 6 Issue (2), pp. 202-215, Retrieved from <http://www.tribunajuridica.eu/arhiva/An6v22/14%20Pasat.pdf>, accessed on 4th November 2024.

Pasat, A. O. (2016b). Criminological aspects on customs offences in Romania. *Perspectives of Business Law Journal*, Vol. 05 Issue 1, pp. 8-20, Retrieved from <https://www.businesslawconference.ro/revista/articole/an5nr1/Art.%202.%20Pasat%20Octavian.pdf>, accessed on 9th November 2024.

Pasat, A. O. (2017). Pre-existing elements of customs offenses in accordance with the legislation of the Republic of Moldova and these of Romania. *Perspectives of Business Law Journal*, Vol. 6, Issue 1, pp. 54-64, Retrieved from <https://businesslawconference.ro/revista/articole/an6nr1/9.%20Pasat.pdf>; accessed on 29th October 2024.

Pasat, A. O. (2019). Crimes Motivated by Hate, Differentiation and Religious Discussion in Compared Criminal Law (Romania and the Republic of Moldova). In *Dynamic Elements in the Contemporary Business Law, Contributions to the 9th International Conference Perspectives of Business Law in the Third Millennium*, November 8, 2019, Bucharest, Dobrinka Chankova (Ed.), Ivan Pankevych (Ed.), ISBN 978-606-94312-9-0 (E-Book), pp. 136-148, Retrieved from <https://www.cceol.com/search/viewpdf?id=861575> accessed on 27th October 2024.

Pasat, A. O., (2021). The crime of domestic violence. Aspects of comparative law. *Perspectives of Law and Public Administration*, Vol. 10 Issue (3), pp. 392-403, Retrieved from <https://www.adjuris.ro/revista/articole/An10nr3/21.%20Octavian%20Pasat%20Articol%2002.pdf>, accessed on 4th November 2024.

Pasat, A. O. (2022). Criminal liability of an juvenile offender. *Acta Universitatis Danubius. Juridica*, Vol. 18 nr. 3, pp. 71-90, Retrieved from <https://dj.univ-danubius.ro/index.php/AUDJ/article/view/2006>, accessed on 10th October 2024.

Pasat, A.O. (2023a). Trafficking in Human Beings. Peculiarities of Criminal Legal Characteristics. Adapting to Change Business Law Insights from Today's International Legal Landscape. *Contributions to the 13th International Conference Challenges of Business Law in the Third Millennium*, November 17, 2023, Bucharest, Cristina Elena Popa Tache (ed.), Renata Treneska Deskoska (ed.), Nathaniel Boyd (ed.), Marijana Mladenov (ed.), Isabelle Oprea (ed.), Daniela Duta (ed.), Konstantinos Kouroupis (ed.), Leonidas D, Sotiropoulos (ed.). Bucharest: Adjuris, pp. 118 – 128, Retrieved from <https://www.adjuris.ro/books/acbl/Adapting%20to%20Change%20Business%20Law%20Insights.pdf>, accessed on 4th October 2024.

Pasat, A.O. (2023b). Organized Crime - Aspects of Comparative Law. In *Tempore Mutationis in International and Comparative Law, Contributions to the 3 rd Conference on Comparative and International Law International Conference June 23, 2023*, Federica Cristani (ed.), Cristina Elena Popa Tache (Ed.). Bucharest: Adjuris, (E-Book), pp. 209 - 229, Retrieved from <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001325442900013>, accessed on 14th October 2023.

Pasat, A. O. (2023c). General features specific to crimes against the person. *Perspectives of Law and Public Administration*, Vol. 12, Issue (1), pp. 41-49, Retrieved from <https://www.adjuris.ro/revista/articole/An12nr1/4.%20Pasat%20Art.%202%20EN.pdf>, accessed on 16th October 2024

Pașca, V. (2011). *Drept penal. Partea general/ Criminal law. General part*. Bucharest: Universul Juridic/

Puica, V. (2014). Justiția juvenilă îndrumar pentru judecători și procurori/ Juvenile justice: a guide for judges and prosecutors. Chisinau: Combinatul Poligrafic, Retrieved from <https://www.inj.md/sites/default/files/Justitia%20juvenila%20indrumar%20pentru%20judecatori%20si%20procurori.pdf>, accessed on 30th October 2024.